

**Verslag van de activiteiten van het
Innovatiecentrum Biologische Landbouw (IBL)
van Wageningen UR
over 2002**

J. Meijs

december 2002

Inhoud

1	INLEIDING.....	3
2	STUURGROEP IBL.....	3
3	MEDEWERKERS IBL	4
4	ONDERZOEKSCOÖRDINATIE	4
4.1	ONDERZOEKSPROGRAMMA'S VAN LNV (DLO EN PO)	4
4.2	SEO-MIDDELEN EN UNIVERSITAIR ONDERZOEK	6
4.3	OVERIG ONDERZOEK.....	6
4.3.1	<i>Biologisch bedrijfsleven.....</i>	6
4.3.2	<i>Andere overheden .....</i>	7
4.4	ACCENTEN IN 2003	8
5	ONDERWIJS	8
5.1	DE OPZET VAN DE OPLEIDING.....	8
5.2	DE STUDENTENWERVING	8
5.3	ACCENTEN IN 2003	9
6	INTERACTIE EN COMMUNICATIE	9
6.1	INTERNE INTERACTIES VAN WAGENINGEN UR	9
6.1.1	<i>De Koepelgroep Biologische Landbouw.....</i>	9
6.1.2	<i>De projectgroep Biologische Productie Wetenschappen.....</i>	10
6.2	INTERACTIE MET EXTERNEN.....	10
6.2.1	<i>Bij de vraagarticulatie en onderzoeksprogrammering .....</i>	10
6.2.2	<i>Bij de uitwerking en begeleiding van onderzoeksprogramma's.....</i>	11
6.3	COMMUNICATIE	11
6.4	WEBSITE EN DATABANK BIOLOGISCHE LANDBOUW	13
6.5	ACCENTEN IN 2003	13
	BIJLAGEN.....	15
1	SAMENSTELLING BIOLOGISCHE GROEPEN	
2	HET KOEPELPROGRAMMA BIOLOGISCHE LANDBOUW	

1 Inleiding

De voorgeschiedenis van het Innovatiecentrum Biologische Landbouw (IBL) kan als volgt worden samengevat:

- 08-12-1999 Instellen van Kerngroep Biologische Landbouw door de Raad van Bestuur.
- 30-10-2000 Aanbieding van het rapport "De biologische landbouw in Wageningen UR" van de Kerngroep aan de Raad van Bestuur.
- 03-11-2000 Doorgeleiding van het Kerngroerapport door minister Brinkhorst van LNV naar leden van de Tweede Kamer.
- 06-11-2000 Persbericht 89 "Wageningen verdubbelt onderzoeksinspanning biologische landbouw".
- 17-11-2000 Workshop "Open-space biologische landbouw" ter voorbereiding van het IBL.
- 21-12-2000 Reactie van Raad van Bestuur op het kerngroerapport, met het verzoek om een nadere uitwerking van het IBL.
- 23-01-2001 Aanbieding van Plan van Aanpak van het IBL door de coördinator biologische landbouw en de kerngroep aan de Raad van Bestuur.
- 09-02-2001 Accordering Plan van Aanpak van het IBL en opheffing van de Kerngroep door de Raad van Bestuur.

De taken van het IBL zijn vastgelegd in het Plan van Aanpak en kunnen worden samengevat als:

1. Het stimuleren en faciliteren van de interactie tussen Wageningen UR en andere actoren (met name de biologische sector en LNV).
2. Het stimuleren en coördineren van de onderzoeksactiviteiten op het gebied van biologische landbouw (en voeding)
3. Het bijdragen aan de opzet van de nieuwe opleiding Bioproductmanagement
4. Het opzetten en coördineren van de communicatieactiviteiten van Wageningen UR op het gebied van de biologische landbouw.

In dit verslag zullen de belangrijkste activiteiten op deze vier taakgebieden worden samengevat.

2 Stuurgroep IBL

De stuurgroep van het IBL adviseert de Raad van Bestuur van Wageningen UR omtrent beleidszaken bij biologische landbouw en is een klankbord voor het hoofd van het IBL bij de uitvoering van het Plan van Aanpak. De stuurgroep opereert op strategisch niveau. Om het onafhankelijke karakter van het IBL te waarborgen is het voorzitterschap van de stuurgroep belegd bij de stafdirecteur Onderzoekstrategie. Naast vertegenwoordigers van de vijf kennis-eenheden bestaat de stuurgroep verder uit vertegenwoordigers van de directies van Platform Biologica en van het Louis Bolk Instituut. De samenstelling van de stuurgroep is vermeld in bijlage 1.

In 2002 is de stuurgroep drie keer bijeengewees. De belangrijkste onderwerpen waren:

- Inzet concern SEO 2002 voor biologische landbouw
- Onderzoeksprogrammering 2003 (met name voor LNV)
- Zesde kaderprogramma EU
- Advies van de commissie onderzoek biologische landbouw (advies programmering 2004)
- Jaarverslag 2002 en vooruitblik 2003
- Samenwerking met Louis Bolk Instituut

3 Medewerkers IBL

Bij de accordering van het Plan van Aanpak van het IBL zijn door de Raad van Bestuur financiële middelen ter beschikking gesteld voor een personele bezetting van het IBL met 1,5 fte voor de periode van 2002 t/m 2004. Daarnaast financiert LNV 1,0 fte uit het koepelprogramma Biologische Landbouw. In totaal een bezetting van 2,5 fte met de volgende personen:

- Jac Meijs (0,6 fte, IBL-budget)
    - Hoofd IBL
    - Programmaleider LNV- Koepelprogramma Biologische Landbouw
  - Sjors Willems (0,5 fte, IBL budget)
    - Communicatieadviseur IBL
  - Eddy Teenstra (1,0 fte, LNV-budget)
    - Projectleider databanken biologische landbouw
- Aangevuld met 0,4 fte secretariaat.

De interactie van het IBL met de biologische sector wordt mede gefaciliteerd door personele unies: Jac Meijs is 0,4 fte gedetacheerd bij Platform Biologica in Utrecht (beleids- en promotieorganisatie voor de biologische landbouw) als secretaris van de landelijke Adviescommissie Onderzoek Biologische Landbouw.

Sjors Willems is 0,4 fte werkzaam bij Platform Biologica als secretaris van de Vakgroep Biologische Landbouw van LTO Nederland en Platform Biologica.

4 Onderzoekscoördinatie

4.1 Onderzoeksprogramma's van LNV (DLO en PO)

De lopende DLO-programma's op het gebied van de biologische landbouw zijn gebundeld in het koepelprogramma biologische landbouw (programma 401; zie bijlage 2). De coördinatie- en communicatieactiviteiten binnen dit programma zijn uitgevoerd door het IBL (zie onderdeel 6).

De adviescommissie Onderzoek Biologische Landbouw van het Platform Biologica heeft aanbevelingen gedaan voor onderzoeksthema's voor 2003. Een groot aantal van deze aanbevelingen is overgenomen door LNV in de indicatiebrief en kaderbrief 2003 voor DLO. Het IBL heeft veel aandacht gegeven aan de voorbereiding van de nieuwe programma's, zowel bij de procedurele – en proceskant als bij de inhoudelijke afstemming (intern en extern).

De omvang van het onderzoek aan biologische landbouw neemt na een forse impuls in 2002 opnieuw sterk toe in 2003. In tabel 1 is een samenvatting gegeven van onderzoeksprogramma's voor de biologische landbouw die lopen in 2003 (DLO, inclusief PPO en PV). De programma's die zich geheel richten op de biologische landbouw krijgen een totale omvang van 9,9 miljoen Euro. Naast de 100% biologische programma's kennen we de meer thematische programma's waarin projecten op het gebied van de biologische landbouw een onderdeel zijn. In deze programma's wordt voor ca 1,2 miljoen Euro aan biologische projecten uitgevoerd. De totale omvang van projecten op het gebied van de biologische landbouw is 11,1 miljoen Euro in 2003. Op het gebied van de voedselveiligheid van biologische producten is geoffreerd door Rikilt en LBI via een projectvoorstel op verzoek van de directie VVA van LNV. De offerte is in behandeling op het moment van maken van dit verslag.

Motie Waalkens en LNV-beleid

In oktober 1999 nam de Tweede Kamer de motie Waalkens aan met als kern "Per 2003 dient tenminste 5% en per 2008 tenminste 10% van het wetenschappelijk onderzoek bij de stichting DLO te worden besteed aan biologische landbouw".

Omdat het Praktijkonderzoek deel uitmaakt van DLO is het totale programmabudget van DLO en PO gesommeerd. De begroting voor 2003 bedraagt 108 miljoen Euro voor de reguliere programma's. De omzet van 9,9 miljoen Euro in de 100% biologische programma's in 2003 betekent een omvang van 9,1% van de programmagelden (exclusief SEO). De omzet van 11,1 miljoen Euro van alle projecten op het gebied van de biologische landbouw betekent een omvang van 10,3% van de programmagelden. De Tweede Kamernorm voor 2008 (10%) wordt in 2003 al bereikt.

Tabel 1 Gerealiseerde DLO-onderzoekprogramma's voor de biologische landbouw gefinancierd door LNV vallend binnen het LNV koepelprogramma.

Thema's	Opdracht voor onderzoek van LNV			Programma
	Onderwerp	Aanvang	Budget in 2003 (Euro x 1.000)	
Bedrijfssystemen ontwikkeling	Biologische open teelten	2002	2.169	400-I
	Biologische bedekte teelten	2002	1.496	400-II
	Biologische veehouderij	2001	1.423	PO-34
	Biologische akkerbouw en vol-legrondsgroententeelt (detail-onderzoek)	1999	578	342
Biologisch uitgangsmateriaal	Biologisch uitgangsmateriaal	2001	1.024	388
Gewasbescherming	Gewasbescherming (gangbaar + biologisch)	2002	ca. 600	397
Diergezondheid en dierwelzijn	Uitbreiding PO-34	2003	1.240	PO-34
Bodem en mest	Mest en mineralen (gangbaar + biologisch)	2002	ca. 300	398
Onkruidbeheersing	Onkruidbeheersing in de biologische landbouw	2002	910	397-V
Productkwaliteit/-veiligheid	Monitoring van contaminanten		p.m.	
Markt en afzet	Ondernemerschap en markt (gangbaar en biologisch)	2001	ca. 300	374
Ketenontwikkeling	AKK *	2002	362	-
Intersectorale/regionale ontwikkeling	Intersectorale samenwerking (onderdeel koepelprogramma)	2003	400	401-II
Koepelprogramma met databanken (kennisontwikkeling)	Koepelprogramma Biologische Landbouw	2002	327	401-I
Totaal	Volledige biologische programma's		9.929	
Totaal	Gedeeltelijk biologische programma's		1.200	
Totaal	Alle programma's		11.129	

* Stichting Agrarische Ketenkennis met het co-innovatieprogramma Biologische afzetketens.

In tabel 2 is de ontwikkeling in de omvang van het onderzoek voor de biologische landbouw aangegeven.

Tabel 2 Omvang DLO-onderzoek biologische landbouw.

Jaar	Projecten in 100% biologische landbouw programma's		Alle DLO projecten op het gebied van biologische landbouw	
	Miljoen Euro	% van DLO-budget	Miljoen Euro	% van DLO-budget
1999	2,7	2,5	3,3	3,1
2000	4,3	4,0	5,0	4,6
2001	5,3	4,7	6,3	5,6
2002	8,5	7,7	9,5	8,6
2003	9,9	9,1	11,1	10,3

4.2 SEO-middelen en universitair onderzoek

Biologische landbouw (en andere vormen van duurzame landbouw) is een van de 13 strategische speerpunten van Wageningen UR. Uit een inventarisatie naar de inzet op dit strategisch speerpunt in 2001 door OS (Bakema) bleek slechts 1,3% van de strategische middelen van DLO en van de onderzoekscholen specifiek te worden besteed aan dit onderwerp.

Dit was aanleiding van het verzoek van de Raad van Bestuur aan de directieraden van de kennisenheden en aan de directeuren van de onderzoekscholen om bij het plan voor SEO van 2002 biologische landbouw als één van de prioritaire onderwerpen in te dienen. Bovendien werd het verkennende deel van het SEO-budget als contrafinanciering in het vooruitzicht gesteld. De stuurgroep van het IBL adviseerde de Raad van Bestuur over de prioriteiten. Uiteindelijk werden twee voorstellen op het gebied van de biologische landbouw goedgekeurd met een totale omvang van 208 kEuro.

Naast de inzet uit strategische middelen leveren de leerstoelgroepen van de Universiteit onderzoekscapaciteit voor de biologische landbouw vanuit hun eerste geldstroom. Substantiële inzet komt van de leerstoelgroepen Biologische Bedrijfssystemen en Dierlijke Productiesystemen. Daarnaast besteden vele andere leerstoelgroepen aandacht aan biologische landbouw en voeding. De lopende projecten van de Universiteit in 2002 zijn te vinden bij de projectendatabank van het IBL (zie communicatie). Het IBL stimuleert waar mogelijk een grotere inzet van de Universiteit voor de biologische landbouw met name door gerichte samenwerking met DLO. Vanuit het koepelprogramma biologische landbouw van DLO zijn de behoeften aan expertise-inbreng vanuit de universiteit aangegeven en projecten geïnitieerd (zie voortgangsrapportage koepelprogramma).

4.3 Overig onderzoek

Naast het "reguliere" onderzoek uit programmagelden van LNV, uit 1^e geldstroom voor de onderzoekscholen en uit SEO-middelen worden acties ingezet om ook andere financiers meer budget te laten besteden aan onderwerpen op het gebied van de biologische landbouw en voeding.

4.3.1 Biologisch bedrijfsleven

Primaire sectoren

De onderzoeksfinanciering door de (biologische) boeren en tuinders vindt met name plaats via de productschappen. De boeren en tuinders financieren dit onderzoek via collectieve heffingen. Over de besteding van de gelden adviseren de biologische sectorale werkgroepen van Platform Biologica. Sectoroverschrijdende onderwerpen worden behartigd door -de Vakgroep Biologische Landbouw. In 2002 waren de volgende productschappen betrokken bij biologische landbouw projecten:

- Productschap Akkerbouw (ca 70 kEuro)
- Productschap Tuinbouw (ca 250 kEuro)
- Productschap Vee, Vlees en Eieren (54 kEuro)

- Productschap Zuivel (ca 170 kEuro)

Het merendeel van de projecten wordt uitgevoerd bij het Praktijkonderzoek van Wageningen UR. Het IBL heeft een taak bij het mede regisseren van het proces van het beoordelen en prioriteren van onderzoekswensen en onderzoeksvoorstellen. Dit gebeurt in interactie tussen onderzoekers met biologische sectorwerkgroepen van Platform Biologica.

Andere ketenpartijen (handel, verwerking en detailhandel)

De biologische sector is klein en in ontwikkeling; op korte termijn kan niet verwacht worden dat het biologische bedrijfsleven onderzoeksbudget vrij maakt. Wel mag een substantiële (50%) inzet van dit bedrijfsleven worden verwacht in het AKK co-innovatieprogramma biologische afzetketens. Dit programma loopt van 2001 t/m 2004 met een totale omvang van 7 miljoen Euro. Onderzoeksinstellingen dragen hier 25% aan bij. Met de directie DWK van het ministerie van LNV is afgesproken dat het budget voor dit co-innovatieprogramma voor de inzet van DLO centraal wordt weggezet bij Onderzoekstrategie. Met AKK is afgesproken dat het IBL coördinatiepunt is voor de Wageningse inbreng in dit programma.

Budget voor dit programma (326 kEuro) is opgenomen in tabel 1. Een grote inzet wordt hierbinnen geleverd door ATO en LEI.

4.3.2 Andere overheden

Provincies

Provincies besteden wezenlijke bedragen aan projecten op het gebied van de biologische landbouw waarbij Wageningen UR vaak betrokken is. Een totaal overzicht is te vinden bij de projectendatabank van het IBL. Binnen het praktijkonderzoek is het accountmanagement richting provincies verbeterd (gezamenlijke benadering van provincies bij de Biom, Bioveem, Biokas en Biofruit projecten).

Platform Biologica heeft een periodiek overleg met de beleidsmedewerkers van de provincies op het gebied van biologische landbouw. Dit college is in 2002 ook twee keer geraadpleegd door het IBL bij het opzetten van de projectendatabank.

EU

De verantwoordelijkheid voor het deelnemen van Wageningen UR aan internationale en EU onderzoeksprogramma's op het gebied van de biologische landbouw ligt in eerste instantie bij de kennis-eenheden en onderzoekscholen. Hierbij vervult het IBL wel een coördinerende rol.

- Het IBL coördineerde de Wageningse inbreng bij het opstellen van de Expression of Interest on Food quality and safety in the European organic supply chain. Dit projectvoorstel lijkt goed aan te slaan bij de EU; naar verwachting kan hierop worden geoffreerd. Hierbij zijn o.a. betrokken PRI, PV, Rikilt en LBI.
- In augustus 2002 werd door het hoofd IBL deelgenomen aan de 14^e International Conference of IFOAM in Canada. Het IBL is medeoprichter van de "International Society for organic agricultural research". Door deze society zal een wetenschappelijk tijdschrift worden uitgegeven en zullen congressen worden georganiseerd.
- In september 2002 is door het hoofd IBL deelgenomen aan een seminar van de Europese Commissie in Brussel "Organic farming research in Europe". Op verzoek van LNV heeft het IBL hiervoor een overzicht gemaakt van het lopende onderzoek op het gebied van de biologische landbouw in Nederland (een lijst van 125 projecten)

4.4 Accenten in 2003

De programmaleiding van het koepelprogramma Biologische Landbouw (programma 401) blijft ook in 2003 de eerste prioriteit. Daarnaast zal weer veel inzet worden geleverd bij de coördinatie van de voorbereiding van nieuwe programma's van DLO voor 2004.

De Advies Commissie Biologische Landbouw van Platform Biologica heeft in oktober 2002 een advies uitgebracht aan o.a. LNV over de prioriteiten bij onderzoek bij de programmering 2004. Aanbevolen is om aan de volgende thema's meer aandacht te besteden:

- Veredeling
- Groene ruimte
- Markt en consument
- Gentechvrije productie
- Mens en maatschappij
- Productkwaliteit en -veiligheid
- Verwerking producten (specifieke knelpunten)
- Bodem en mest

Als deze aanbevelingen van de biologische sector worden overgenomen door de beleidsafdelingen van LNV kunnen verzoeken van LNV worden verwacht om programmavoorstellen te maken. Deze aanbevelingen zijn ook relevant voor het beleid met betrekking tot de strategische expertiseontwikkeling.

Het meeste onderzoek (opgesomd in tabel 1) loopt door in 2004; alleen de programma's 342 en 374 lopen af in 2003. De omvang van de doorlopende programma's in 2004 is 10,2 miljoen Euro. De doelstelling is om met nieuwe thema's de onderzoeksomvang tenminste te brengen op het niveau van 2003 (11,1 miljoen Euro). Dan kan blijvend tegemoet gekomen worden aan de uitspraak van de Tweede Kamer ten aanzien van de inspanning van DLO (loopt tot en met 2008).

5 Onderwijs

Een van de taken van het IBL is het bijdragen aan de opleiding Biologische Productiewetenschappen. In 2002 is hierbij inzet geleverd bij de inhoud van de opleiding en bij de studenten werving.

5.1 De opzet van de opleiding

Het bestuur van het OWI Levenswetenschappen heeft in mei 2001 de projectgroep BPW opgericht met als taak een advies op te stellen over de opzet en invulling van de opleiding. Het hoofd IBL is voorzitter van deze projectgroep. De projectgroep kwam in de verslagperiode vijf keer bijeen en heeft in juni 2002 het eindadvies opgeleverd bestaande uit:

- Organisatie, eindtermen en specialisaties BPW
- Inrichting propedeuse BPW
- Tweede en derde studiejaar BSc BPW
- MSc BPW/ organic agriculture

De ad hoc projectgroep is in juni na de aanstelling van de opleidingscoördinator Cor Langeveld opgeheven nadat het OWI-bestuur met waardering het eindadvies had overgenomen.

5.2 De studentenwerving

Begin 2002 is een werkgroep "studentenwerving BPW" opgericht onder leiding van prof. A. van Bruggen. De communicatieadviseur van het IBL is secretaris van deze werkgroep. De werkgroep stelt zich ten doel de bekendheid van de opleiding te vergroten en heeft daartoe een aantal activitei-

ten ontwikkeld. Ze onderscheidt een drietal doelgroepen: VWO scholieren voor de bachelorfase, studenten HBO en buitenlandse studenten met name voor de masterfase. Naast specifieke inzet (zoals het bekend maken van de opleiding bij de biologische sector), sluit de werkgroep zoveel mogelijk aan bij de generieke voorlichtingsactiviteiten voor alle Wageningse opleidingen. Genoemd kunnen worden het verspreiden van de opleidingsbrochure bij de biologische sector, het organiseren van voorlichtingsdagen (april en november), aandacht voor de opleiding tijdens de scholierenconferentie (maart), VWO-campus, advertenties, interviews in diverse relevante media, persberichten en benaderen van relevante doelgroepen zoals de natuurvoedingswinkels en middelbare vrije scholen.

Het aantal studenten dat in september met de studie is gestart bedraagt:

BSc: 8 studenten

MSc: 12 studenten.

De werkgroep is vanaf zomer 2002 verder gegaan met gerichte acties voor het nieuwe studiejaar. Ook buitenlandse doelgroepen worden in de voorlichting betrokken.

In de communicatie is er ook aandacht voor het in september 2002 gestarte Biologische proef- en leerbedrijf dat juist voor het onderwijs (onder andere voor genoemde opleiding) een duidelijke functie krijgt. Ten behoeve van dit leerbedrijf is een communicatieplan in de maak waarbij ook het IBL betrokken is.

5.3 Accenten in 2003

De activiteiten in 2003 zullen zich concentreren op de profilering van de opleiding biologische productiewetenschappen. In vergelijking met 2002 zal het IBL minder bij de uitvoering van de voorlichtingsactiviteiten betrokken zijn.

Binnen het koepelprogramma biologische landbouw zal op verzoek van LNV aandacht worden besteed aan het maken van kennisproducten voor het MBO- en HBO-onderwijs. Het IBL is hierbij betrokken via de projectleider kennisdatabanken (Eddy Teenstra).

6 Interactie en communicatie

6.1 Interne interacties van Wageningen UR

Onderzoek en onderwijs aan biologische landbouw lenen zich bij uitstek om invulling te geven aan innovatie binnen Wageningen UR door interactief en interdisciplinair werken. In 2002 werden hiertoe vervolgstappen gezet in interdisciplinaire groepen op het gebied van onderzoek en onderwijs en door het organiseren van workshops voor onderzoekers en docenten:

6.1.1 De Koepelgroep Biologische Landbouw

Het hoofd IBL is tevens programmaleider van LNV-koepelprogramma Biologische Landbouw, waarin een groep van 12 programmaleiders participeert (zie bijlage 2). Het doel is (1) een effectieve afstemming en samenwerking bereiken tussen de programma's gebundeld in het koepelprogramma; (2) kennisproducten samenstellen door synthese uit delen van het koepelprogramma; (3) vaardigheidsontwikkeling van onderzoekers en docenten.

In 2002 vonden in dit kader de volgende activiteiten plaats:

16-1	startbijeenkomst koepelgroep; vaststelling werkplan 2002
7-3 en 8-3	tweedaagse workshop van de koepelgroep (visie, gezamenlijke projecten, kennis-synthese)
4-4	Workshops "Minder voor Meer" georganiseerd door het IBL (interdisciplinair werken, integrale systeemaanpak, normen en waarden, participatief en interactief werken enz.)
23-5	vervolg workshops Minder voor Meer
6-6	Workshop "Communicatie over het onderzoek voor de Biologische Landbouw"
19-9	Workshop Onderzoeksbeleid met de voorzitter van Platform Biologica
26-11	IBL-dag met presentatie van een van de kennissyntheseprojecten van de koepelgroep, debat hierover en aanzet tot kennisontwikkeling

De resultaten die bereikt worden op deze workshops en bijeenkomsten zijn uitvoerig gedocumenteerd en gerapporteerd; korthedshalve wordt verwezen naar de voortgangsrapportage over 2002 van het Koepelprogramma Biologische Landbouw.

6.1.2 De projectgroep Biologische Productie Wetenschappen

In 2001 werd een interdisciplinaire projectgroep ingesteld bestaande uit vertegenwoordigers van de vijf kennisenheden en studenten (zie bijlage 1)

Een brede integrale opleiding werd opgezet met de specialisaties bedrijf en rurale omgeving én consument en markt. Hiervoor was inbreng van alle kennisenheden noodzakelijk.

6.2 Interactie met externen

De onderzoeksaansturing van de biologische sector vindt plaats door de in oktober 2000 opgerichte Landelijke adviescommissie Onderzoek Biologische Landbouw van Platform Biologica. Deze commissie wordt voorgezeten door mevr. R. Beckers; J. Meijs is secretaris vanuit zijn functie coördinator onderzoek bij Platform Biologica. De belangrijkste taak van deze commissie is het adviseren van opdrachtgevers van onderzoek op het gebied van de biologische landbouw over de onderzoeksagenda en over prioritering van onderzoeksthema's. De belangrijkste opdrachtgever is het ministerie van LNV. De netwerkactiviteiten van het IBL richten zich in 2002 met name op de driehoek LNV / biologische sector (Platform Biologica) / Wageningen UR. In dit kader kunnen verschillende activiteiten worden genoemd.

6.2.1 Bij de vraagarticulatie en onderzoeksprogrammering

- Het mede organiseren door het IBL van de workshop "De onderzoeksagenda van de biologische keten" gehouden op 26-11-2002. Dit thema komt voort uit het co-innovatieprogramma "Biologische afzetketens" van AKK.
- Het leveren van bijdragen aan het symposium "Groeit het biologisch onderzoek mee met de markt?" van de kennisenheid Maatschappij van Wageningen UR op 30-01-2002.
- Het bijdragen aan de vraagarticulatie workshop "Naar een integrale benadering van knelpunten in de biologische veehouderij" op 15-05-2002 van het Praktijkonderzoek Veehouderij.
- Het organiseren van de bijeenkomst "Onderzoeksbeleid voor de biologische landbouw" van de voorzitter van Platform Biologica met de koepelgroep biologische landbouw op 19-09-2002.
- Het uitdragen van de mogelijkheden van Wageningen UR bij LNV en haar omgeving o.a. via contacten van het IBL met het biologisch team van het EC-LNV en via intensieve contacten met de cluster biologische landbouw van de directie landbouw van LNV en met andere relevante beleidsdirecties (DWK, I en H, VVA).
- IBL middag 26 november aanbevelingen voor onderzoek intersectorale samenwerking.

6.2.2 Bij de uitwerking en begeleiding van onderzoeksprogramma's

Het Platform Biologica heeft zeven sectoraal opgezette biologische werkgroepen. Deze werkgroepen hebben o.a. tot taak onderzoekswensen te formuleren en onderzoek te begeleiden, zowel in de ontwerpfase als in de uitvoeringsfase. Het IBL stimuleerde de interactie tussen de biologische sector en Wageningen UR door LNV-programmavoorstellingen en –beschrijvingen in de biologische werkgroepen te laten bespreken.

De voorstellen van de nieuwe onderzoeksprogramma's

- Biologische onkruidbeheersing
- Biologische veehouderij
- Biologische fruitteelt

zijn besproken in de sectorale werkgroepen. Daarnaast zijn de werkgroepen incidenteel ingeschakeld in het kader van lopende LNV-programma's.

6.3 Communicatie

Voor de communicatie activiteiten van het IBL is een communicatieplan opgesteld.

De communicatie is erop gericht dat Wageningen UR bekend wordt als een vanzelfsprekende en betrouwbare partner in onderzoek en onderwijs op het terrein van de biologische landbouw. Tot de doelgroepen behoren de verschillende geledingen van Wageningen UR, het ministerie van LNV, de biologische sector, maatschappelijke organisaties en de verschillende media.

De activiteiten binnen dit plan richten zich met name op:

- Het mede organiseren van workshops en bijeenkomsten door het IBL
- Het houden van inleidingen en presentaties
- Het bijdragen aan de communicatieactiviteiten van onderzoek en onderwijsprogramma's op het gebied van de biologische landbouw
- Het uitbrengen van IBL nieuws en andere publicaties en artikelen
- Kennisontsluiting via internet (zie 6.4) met het uitbouwen van de website van het IBL www.biologischelandbouw.net.

Ten behoeve van het Koepelprogramma, waarvan het hoofd IBL programmaleider is, is een apart communicatieplan ontwikkeld.

□ **Het (mede) organiseren, faciliteren en stimuleren van workshops en bijeenkomsten met doelgroepen:**

- Studiedag "Biologische akkerbouw en vollegrondsgroententeelt in perspectief". 14-03-2002, Wageningen
- Studiedag "Biologische landbouw en verbreding" van KLV studiekring Biologische Landbouw. 26 maart 2002, Wageningen
- Workshop "Vraagarticulatie LNV Biologische Veehouderij". 15-05-2002, Heino
- Startdag BIOVEEM "Biologische melkveehouderij en management". 05-06-2002, De Lutte
- Opening nieuwe stal proefbedrijf biologische melkveehouderij Aver Heino. 20 juni 2002, Heino
- Kennismanifestatie Biologische Teelten. 19-09-2002, Horst-Meterik
- Gesloten kringlopen in de biologische landbouw: utopie of werkelijkheid. IBL-dag, 26-11-2002, Wageningen
- Seminarreeks "Organic agriculture in the South" StEL/Otherwise. februari 2002, Wageningen

□ **Het houden van inleidingen**

In 2002 zijn de volgende inleidingen gehouden door het hoofd van het IBL:

- De onderzoeksbehoeften van de biologische sector op het gebied van de maatschappijwetenschappen. Studiemiddag KE Maatschappij, 30-01-2002
- Interactief werken met en voor de biologische sector. Opening tweedaagse workshop Koepelgroep biologische landbouw, 7-3-2002
- Biologische akkerbouw en vollegrondsgroententeelt in perspectief. Opening op studiedag van PPO en PRI, 14-03-2002
- Minder voor Meer. Opening van twee workshops gericht op nieuwe denk- en werkwijzen bij het onderzoek voor de biologische landbouw, 04-04-2002
- Ervaringen uit de biologische landbouw. Workshop op studiedag "Tussen kennisaanbod en kennisvraag", 17-04-2002
- Prioriteiten in het onderzoek voor de rundveehouderij. Workshop "Naar een integrale benadering van knelpunten in de biologische veehouderij, 15-05-2002
- Research on organic agriculture in the Netherlands. Paper for EU-commission seminar "Organic farming research in Europe", 26-09-2002
- Innovatie in de biologische landbouw. Startdag project MVO met biologische landbouw, 07-11-2002

□ **Het stimuleren en ondersteunen van de communicatieactiviteiten van deskundigen van Wageningen UR**

- Het faciliteren van persmediatraining van woordvoerders van Wageningen UR op het gebied van de biologische landbouw
- Het ondersteunen van de opstelling van communicatieplannen van onderzoekprogramma's voor de biologische landbouw
- Het bijdragen aan de activiteiten van de werkgroep studentenwerving van BPW

□ **Publicaties en artikelen**

- IBL-nieuws, als visitekaartje over de inzet van Wageningen UR voor de biologische landbouw. In 2002 is gestart met IBL-nieuws dat in een oplage van 2000 twee keer per jaar verschijnt (uitgave juni en november)
- Minder voor Meer. Leesbundel bij de workshops over integrale kennisontwikkeling voor de biologische landbouw
- Persbericht 17 "Wageningen verdrievoudigt onderzoeksbudget biologische landbouw, uitgedeeld tijdens Biologisch jaarcongres Aurelia /Platform Biologica aan meer dan 220 sleutelfiguren biologische sector, maatschappelijke organisaties, retail en agribusiness, 5 maart 2002
- Artikel "Onderzoek naar biologische landbouw beleeft topjaar". Nederlandse Staatscourant, 06-03-2002
- Interview Willems "Gunstig perspectief voor specialisten biologische landbouw". Agrarisch Dagblad, 07-03-2002
- Interview Willems "De producten liggen in het schap". Vakblad groen onderijs, 10-04-2002
- Persbericht 27 "Wageningen Universiteit presenteert opleidingen; Zelf biologisch koken op voorlichtingsdag". 10-4-2002
- Artikel over opleiding Biologische Productiewetenschappen. Dynamisch Perspectief, tijdschrift van BD-Vereniging. augustus 2002
- Persbericht 14 "Wageningen UR start biologisch proef- en leerbedrijf". 25-09-2002
- Interview Meijs "Centraal loket voor de biologische landbouw". BCW-tjes, personeelsblad Bestuurscentrum, september 2002
- Rapport "Gesloten kringlopen in de biologische landbouw, utopie of uitgangspunt". IBL-dag, 26-11-2002
- Interview Meijs en Willems. Ekoland, december 2002

6.4 Website en databank biologische landbouw

Op de IBL-dag 2001 is de website www.biologischelandbouw.net gepresenteerd. Het IBL heeft in 2002 veel energie gestoken in het actueel houden van dit informatie loket voor de biologische landbouw. Met name de rubrieken "agenda" en "nieuws" werden door een goed informatieaanbod wekelijks geactualiseerd.

Op de IBL-dag 2002 zal de projectendatabank (als onderdeel van de IBL-website) worden geïntroduceerd. Deze databank biedt een actueel overzicht van de biologische landbouw in Nederland.

6.5 Accenten in 2003

De genoemde activiteiten waaraan in 2002 is gewerkt zullen ook in 2003 worden voortgezet. Daarnaast worden een aantal nieuwe activiteiten opgepakt:

- Op verzoek van LNV zullen kennisproducten voor het MBO- en HBO -onderwijs worden gemaakt op het gebied van de biologische landbouw. Eerst zullen de behoeften aan deze producten bij de doelgroepen worden vastgesteld.
- In interactie met een gebruikersgroep zal in 2003 de IBL-kennisdatabank biologische landbouw worden opgezet en gevuld. In 2003 worden de sectoren veehouderij, akkerbouw en vollegrondsgroententeelt ingevoerd (de kennis van de laatste 10 jaren)
- Het uitgeven van een elektronische nieuwsbrief van het IBL (IBL-actueel)
- Het integreren van de IBL projectendatabank in internationale databanken

Bijlage 1 Samenstelling biologische groepen

De samenstelling van de stuurgroep IBL

<u>leden</u>	<u>plaatsvervanger</u>
J. Dijk (onderzoekstrategie) voorzitter	
J. Meijs (IBL) secretaris	
F. Wijnands (plant)	R. Booij
F. Mandersloot (dier)	A. van der Zijpp
L. Brussaard (groene ruimte)	A. Stortelder
N. Röling (maatschappij)	J. Wijnands
H. Noteborn (AT&V)	G. Vermeulen
P. van Ham (Louis Bolk Instituut)	
B. van Ruitenbeek (Platform Biologica)	

De samenstelling van de koepelgroep

(Programmateam DLO/PO 401-I Koepelprogramma Biologische Landbouw)

- J. Meijs (IBL) programmaleider
- R. Booij (PRI) programmasecretaris, tevens programmaleider 401-II
- H. Spoolder (PV) programmaleider PO-34
- F. Wijnands (PPO) programmaleider 400-I
- G. Welles (PPO) programmaleider 400-II
- R. v.d. Bulk (PRI) programmaleider 388
- H. ten Berge (PRI) programmaleider 398-
- P. Boonekamp (PRI) programmaleider 397
- B. Lotz (PRI) programmaleider 397-V
- J. Wijnands (LEI) programmaleider 374
- R. Hoogenboom (Rikilt) monitoring voedselveiligheid
- K. Oosterhaven (ATO) ketenprojecten AKK
- A. Kijlstra (ID) uitbreiding PO-34
- I. Pinxterhuis (PV) programmasecretaris 401-II
- J. Proost extern procesbegeleider

De samenstelling van het projectteam Bioproductmanagement

J. Meijs (IBL) voorzitter
C. Langeveld (plant) secretaris

A. Groen (dier)
G. Trip (maatschappij)
R. Hartemink (Agrotechnologie en voeding)
W. v.d. Werf (plant)
L. Brussaard (groene ruimte)
H. Scholten (OWI-L)
P. de Wolf student
R. van den Heuvel student
F. van Leeuwen student

De samenstelling van de werkgroep Studentenwerving BPW

A. van Bruggen (Biologische Bedrijfssystemen) voorzitter
S. Willems (IBL) secretaris
C. Langeveld (opleidingscoördinator)
J. Hermans (OSA)
M. van Herwijnen (Communicatie)
H. Scholten (OWI-L)
G. Spoor (student)

De samenstelling van de adviescommissie Onderzoek Biologische Landbouw van Platform Biologica

R. Beckers (Platform Biologica) voorzitter
J. Meijs (Platform Biologica) secretaris
P. van Ham (Louis Bolk Instituut)
J. de Nooy-van Tol (Wageningen UR onderzoekstrategie)
P. Wever (Cebeco)
D. van der Dries (Vakgroep Biologische Landbouw)
A. van Bruggen (Wageningen UR Biologische Bedrijfssystemen)

Bijlage 2 Het Koepelprogramma biologische landbouw

← biologische bedrijfssystemen

Biologische
Veehouderij
(t/m 2005)

P034

Systeeminnovaties,
Biologische open teelten
(t/m 2005)

400-I

Systeeminnovaties,
Biologische beschermde
Teelten
(t/m 2005)

400-II

Biologische
Akkerbouw en
Vollegr,
(t/m 2003)

342b

Ondernemerschap
& markt
t/m 2003)

374

Kwaliteit,
Veiligheid,
Verwerking & Afzet
(t/m2005)

OP

Co-innovatieprogramma
Biologische Afzetketens AKK
t/m 2004)

Thematisch ->

Uitgangsmateriaal
(DLO 388, t/m2004)

388

Mest en mineralen
(t/m 2005)

398

Gewasbescherming
(t/m 2005)

397

Onkruidbeheersing
(t/m 2005)

397V

Gamma w.o institutionele kaders
(DLO 373 t/m 2003)